

Håbets skib

Novelle af Mikael R. Lindholm

Lajla Jägerroos lovede sig selv, at det var hendes sidste rejse. Hun kunne ikke mere. De gamle skibsmotorer sendte en fæl lugt af dieselos rundt i det rustne skib. Søsyge børn kastede op. Nogle havde skidt i bukserne. Mange græd og kaldte på deres mor. Alt sammen blev ledsaget af lyden fra jernskroget, der langsomt pløjede sig gennem isen, som et konstant skrig af smerte. Det var svært at tænke, for slet ikke at tale om at sove.

Den eneste trøst var, at isen gjorde det svært for de russiske ubåde at finde og torpedere skibet.

»Håbets skib«, kaldte Finlandsvenerne det. Lajla Jägerroos så kun sorg, angst og smerte. Der var ikke ét smil at se. Hendes blik faldt på Pekka, en mørkhåret dreng på ni, alt for mager, klædt i slidt tøj og med en rusten kæde om halsen. Han sad alvorsfuld på gulvet i korridoren uden for salonen. Han passede på sine søskende, en bror på syv og en lillesøster på fem. Pekka var alt for lille til det ansvar, men han forsøgte alligevel at berolige dem og sagde på finsk, at alt ville blive godt, at de ville finde en god familie, at de ville være sammen i Sverige, et drømmeland med både en konge, chokolade og appelsiner.

Lajla Jägerroos tvivlede. Pekka og hans søskende kom fra Karelen; de talte ikke svensk som de finlandssvenske børn fra Åbo og Helsingfors. Og så var han og hans lillebror drenge.

De hjertegode familier i Sverige ville ikke have drenge; de var bøvlede. De ville have piger. Lajla Jägerroos havde set kvinder på modtagelsescentret på Valhallavägen rejse sig og bare gå deres vej, når de fandt ud af, at de var blevet tildelt en dreng.

Mange af de kun finsktalende drenge blev sendt til nye familier eller til et af de mange krigsbørnehjem, man havde oprettet over hele landet.

Desuden var de tre. Lajla Jägerroos var næsten sikker på, at Pekka og hans søskende ville blive delt op. Ingen ville have tre krigsbørn. Pekkas lillesøster ville være den første, der fik en familie.

Ikke desto mindre smilede hun opmuntrende til Pekka. De var trods alt på Håbets skib.

Sagen var i al sin ubarmhertighed, at der var ved at være mangel på familier. Mere end 50.000 finske krigsbørn var allerede blevet hjulpet over. De første års åbne arme og store smil var falmet i takt med, at der kom flere og flere historier om børn, der sad tavse og stirrede ud i luften, børn, som skreg hele tiden og nægtede at gøre, hvad de blev bedt om, børn, der tissede og gjorde i sengen hver nat, børn, der løb deres vej. Derfor forsøgte man nu at sortere ”vanskelige” børn fra allerede ved modtagelsen i håb om færre dårlige oplevelser hos de gode familier.

Lajla Jägerroos kunne næsten spotte de børn, der ville blive sorteret fra og sendt direkte til et krigsbørnehjem. De drenge, der kun talte finsk. De børn, der sad og stirrede ud i luften. De børn, der græd uafbrudt, selv om en voksen trøstede dem.

Forventningen hos modtagerfamilierne var, at et krigsbarn skulle smile til værtsfamilien og være høflig og taknemmelig, så familien stolt kunne fremvise ”deres” krigsbarn som en god gerning. Men sådan var mange af disse børn bare ikke. Så de blev gemt af vejen.

De havde sejlet i mange timer nu, natten igennem og formiddagen med. Isen gjorde sejladsen langsom. Verden udenfor var grå af rimtåge og dis, skærgårdsøerne var slørede skygger, skibets tågehorn tudede uafbrudt.

Lajla Jägerroos fik øje på en lille dreng, som sad og trykkede sig og holdt om en vadsæk. Hun havde ikke bemærket ham før. Han var en smuk dreng med lyse, blå øjne og næsten hvide. Drengen opdagede, at hun så på ham. Hun sendte ham et smil. Der kom intet tilbage. Han så bare tomt på hende.

Hun gik hen til ham.

»Hej,« sagde hun på svensk. »Hvad hedder du?«

»Jeg hedder Erik,« svarede drengen på finlandssvensk.

Lajla Jägerroos smilede bredere. Han var heldig. Han talte svensk. Han var en heldig lille dreng.

»Har du det godt?«

Erik nikkede. Hun så, at han havde gode støvler – lidt store, men varme – og uldent tøj, der skærmede mod kulden. Han kom ikke fra fattige kår.

»Vi er snart i Stockholm,« sagde hun.

Han nikkede og holdt lidt fast i hendes blik. Så flyttede han det til sin sidemand, en mørkhåret dreng på syv-otte år. Drengen havde laset tøj på, og lå på siden på gulvet, han så ud til at sove.

»Han kastede op,« sagde Erik.

Lajla Jägerroos så, at der rigtigt nok var opkast på gulvet, og at drengen delvist lå i det. Det lignede resterne af den kålsuppe, de havde fået aftenen før. Hun tog forsigtigt fat i drengen for at vække ham. Han var brændende varm.

»Sygeplejerske!« råbte hun og rakte en arm i luften. »Vi har en dreng til infirmeriet!«

I samme øjeblik brød skibets tågehorn ud i et ekstra langstrakt hyl, som fik mange af børnene til at rejse sig, usikre på, hvad det nye i lyden betød.

»Stockholm!« råbte en mørk mandestemme udenfor.

De større børn søgte ud på dækket for at se den forjættede by. Lajla Jägerroos blev ved den syge dreng, hun havde ikke brug for at se, hvad børnene så. Hun vidste, at foran skibet lå indsejlingen

til Stockholm, som strakte sig ud til begge sider med bredder oplyst af elektrisk lys, der fik den snedækkede hovedstad til at glitre som en eventyrby i øjnene på børn, der kom fra det mørklagte Finland.

Erik kom også på benene med sin vadsæk i favnen, nysgerrig. Men han blev stående, hvor han var.

»Har han det godt?« spurgte Erik og så på drengen med feber.

»Han får det godt, når sygeplejersken kommer,« smilede Lajla Jägerroos til ham. »Tak, fordi du sagde til.«

Hun kastede et blik mere på Erik. Han var en usædvanlig køn dreng. Sådan kunne hun sagtens forestille sig, at hendes egen søn ville se ud, når hun og Carl-Frederik kom dertil.

Carl-Frederik var af Lagerlöf-familien, en af de indflydelsesrige slægter i Åbo. Hendes egen familie var ikke lige så fin, selvom hendes far var jurist. Hun var heldig med Carl-Frederik, sagde alle. Han havde friet, og de skulle giftes.

Lige nu var han udsendt som gesandt ved Finlands ambassade i Stockholm. Hun havde selv meldt sig som frivillig i den store svenske barmhjertighedsindsats. Det var både Carl-Frederik og hans familie stolte af.

Erik stod og skruede højre skulder mod væggen, som om det kløede. Så gjorde han ansats til at gå efter de andre. En indskydelse fik Lajla Jägerroos til at gribe fat i hans arm. Han så på hende med klare blå øjne. Der var ingen ængstelighed i dem. Bare nysgerrighed.

»Hold dig til mig, når vi kommer i havn, Erik. Hører du?«

Erik nikkede. Han ventede, til sygeplejersken kom og tog hånd om den anden dreng, og Lajla Jägerroos kunne gå. Han fulgte efter hende op ad trapperne til dækket.

Skibet nærmede sig langsomt Skeppsbron. På kajen foran toldbygningerne holdt busser klar til at køre børnene til Valhallavägen, mens mennesker vinkede og fotografer blitzede. Lajla Jägerroos begyndte at hjælpe børnene med at stille sig i rækker, så de kunne komme ned ad landgangsbroen. Erik blev lige bag hende.

Lotterne på kajen tog smilende imod de usikre børn og fik dem over i busserne. Lajla Jägerroos var blandt de sidste til at gå i land. Hun tog Eriks hånd og slap den ikke. Hun gik med ham hen til en grøn bus og trak ham med ind. Da bussen satte sig i bevægelse, sad børnene med næserne mod ruderne og så ud på alt lyset og menneskerne og bygningerne og sporvognene og pegede og snakkede i munden på hinanden. Det var første gang, Lajla Jägerroos hørte latter.

Bussen parkerede foran den store røde kaserne på Valhallavägen, hvor Livregimentets lokaler var blevet inddraget til de mange krigsbørn. »Centrala Finlandshjälpen« stod der på et skilt. Lajla Jägerroos gik med Erik i hånden ind i bygningen, hvor børnene blev registreret og fik tildelt en

sengeplads, indtil det blev klart, hvor de skulle hen. De gik forbi et mindre rum, hvor et ægtepar sad over for et barn, en pige på måske fire år i kjole og med lyst, nybørstet bølgende hår. Pigen stirrede ned foran sine fødder. Kvinden lænede sig frem mod pigen.

»Hvad hedder så denne lille pige?« spurgte kvinden venligt nok.

Pigen svarede ikke.

»Hvad hedder du, min lille ven?« forsøgte kvinden igen.

Pludselig så den lille pige op og råbte: »Kakkahätä!« og brød ud i hulkende snøft. Kvinden forstod ikke, hvad pigen sagde. Det gjorde Lajla Jägerroos. Pigen skulle på toilettet og lave stort. Hun tvivlede på, at pigen kom med familien hjem.

Lajla Jägerroos trak Erik med sig til registreringen og fik en sengeplads til ham. Der var tolv senge stillet tæt på hinanden i den sovesal, Erik var blevet sendt hen. Nogle af drengene var væsentligt ældre end ham. En af dem sad i sengen med korslagte ben med en alt for stor herrefrakke på. Drengen så udtryksløst på dem, da de kom ind.

Lajla Jägerroos fik en ubehagelig følelse. Dette var drenge, der med stor sandsynlighed ville havne direkte på et børnehjem. Hvorfor var Erik her? Han hørte ikke til her.

Hun hjalp ham ikke desto mindre på plads, lagde vadsækken under sengen og stillede støvlerne på gulvet. Så gik hun ned på knæ foran ham, tog fat i hans skuldre og så ham i øjnene.

»Erik, husk altid at smile. Voksne kan lide børn, der siger ja og smiler. Vil du love mig det?«

Han nikkede. Og så smilede han til hende. Mundvigene krøb op i to huller i kinderne, og han smilede det dejligste lille smil, mens han skruede på højre skulder, som om det kløede. Hun smilede tilbage til ham og måtte blinke et par gange.

Så rejste hun sig og så på de større drenge og bad dem på finsk om at passe på lille Erik. Der kom ikke noget svar. De stirrede bare tilbage. Hun så på Erik en gang mere. Han smilede igen til hende. Lidt usikkert, men et godt smil. En pludselig indskydelse fik hende til at love, at hun ville komme igen næste dag.

Så forlod hun sovesalen og gik med faste skridt tilbage til registreringen, hvor en midaldrende kvinde sad i lotteuniform med striber på skuldrene.

»Hvor skal TT 566 hen?« spurgte Lajla Jägerroos.

Kvinden i lotteuniformen så op fra sine journaler. »Hvorfor vil du vide det?«

»Det ved jeg ikke. Det er en rigtig sød dreng. Jeg vil bare vide, at han kommer et godt sted hen.«

»Der er rigtig mange søde børn her. Havde du tænkt dig at redde et af dem?«

»Jeg ved det ikke – jeg ...«

Hvad havde hun egentlig tænkt? Hun kunne ikke tage sig af Erik. Hvad skulle hun stille op med en femårig dreng? Hun var ikke gift. Hendes familie boede i Åbo, i det krigsramte Finland. Hun havde ingen egne penge.

»Han skal ikke på børnehjem,« sagde hun.

Kvinden i lotteuniformen løftede let øjenbrynene.

»Pas på dit hjerte, min ven.«

Lajla Jägerroos blev stående uden at sige noget. Mest, fordi hun ikke vidste, hvad hun skulle sige til det. Kvinden i lotteuniformen gav hende et blik mere, før hun gav sig til at bladere i sine journaler.

»Han skal til Eskilstuna,« sagde hun efter lidt. »Vi har allerede sendt mange dertil. Der er gode plejefamilier der. Du behøver ikke at bekymre dig.«

»Godt, men ... hvem ...?«

»Der er ikke tildelt en familie endnu,« sagde lotten. »TT 566, Erik Lindqvist, er lige ankommet. Han skal til lægekontrol som det næste.«

Kvinden i lotteuniformen sad et øjeblik og betragtede Lajla Jägerroos lidt. Så sukkede hun, og skrev noget på en notesblok.

»Jeg sikrer mig, at han får en god familie. Det er et løfte. Beroliger det dig?«

Lajla Jägerroos nikkede. Hun turde ikke sige noget, fordi hun var bange for, at stemmen ville knække, hvis hun forsøgte.

»Vi har brug for dig på skibet,« sagde kvinden i lotteuniformen med blidere stemme. »Børnene har brug for dig der. De har brug for et varmt hjerte som dit. Når du afleverer dem her, er de i sikkerhed. De får mad, varme og omsorg. Du bliver nødt til at stole på det.«

Lajla Jägerroos fik et lille smil frem – sådan et 'fjollede mig'-smil – og nikkede igen uden at sige noget. Så vendte hun om på hælene og forlod registreringen.

Hun gik med hurtige skridt mod udgangen, selv om lotten kaldte på hende. Hun vendte sig ikke om, men skubbede de store døre op og trådte ud i en verden helt hvid af faldende sne. Store snefnug ramte hende i ansigtet og klæbede til tøjet. Hun smøgede kraven op og småløb hen over eksercerpladsen mod Valhallavägen.

Ude på den store gade måtte hun standse brat op, da en sporvogn pludselig dukkede op ud af ingenting i alt det hvide og rullede dæmpet klaprende tæt nok forbi hende, nær nok på til at hun kunne røre den. Lajla Jägerroos blev et øjeblik stående og tørrede febrilsk øjne og kinder for sne og tårer, så hun kunne se. Så løb hun over sporvognsskinnerne og forsvandt selv i det hvide ingenting.